

problematiku migrací stádní zvěře a od ní se odvíjející subsistenční strategie zdejší společnosti. Předmětem zájmu se stali i samotní lovci, resp. jejich kosterní pozůstatky, jejichž antropologická a paleopatologická analýza přinesla mnoho nových poznatků nejen o jejich fyzickém vzhledu, ale celkově o jejich způsobu života. Jako součást výzkumu lidských kosterních pozůstatků z Dolních Věstonic byla provedena první paleogenetická studie gravettských lovců a sběračů z našeho území, která přinesla mnoho významných poznatků o šíření moderního člověka. Nejen, že se podařilo odhadnout genetické pohlaví morfologický neurčitelného jedince z trojhrabu (muž DV 15), ale navíc se prokazuje, že věstoničtí lovci a sběrači mají specifické vlastnosti a vytváří jeden z genetických clusterů paleolitických lovců v Evropě.

Výsledná odborná monografie představuje komplexní obraz o paleolitické společnosti a přináší nejaktuálnější poznatky nejen o samotné lokalitě Dolní Věstonice II, ale především o životě lovců a sběračů v širším evropském kontextu. Navíc má čtenář možnost seznámit se s badatelskou činností našich i zahraničních odborníků z rozličných vědních disciplín. Množství prezentovaných výsledků antropologického a archeologického materiálu umožňuje nahlédnout do mysli a způsobu života lovce a sběrače. Tomu napomáhá i obrazová příloha, která tvoří nedílnou součást jednotlivých kapitol monografie.

Jozef Ďuriš: Architektúra domu mladšej a neskorej doby kamennej na juhozápadnom Slovensku na základe analýzy mazanice, Nitra 2015

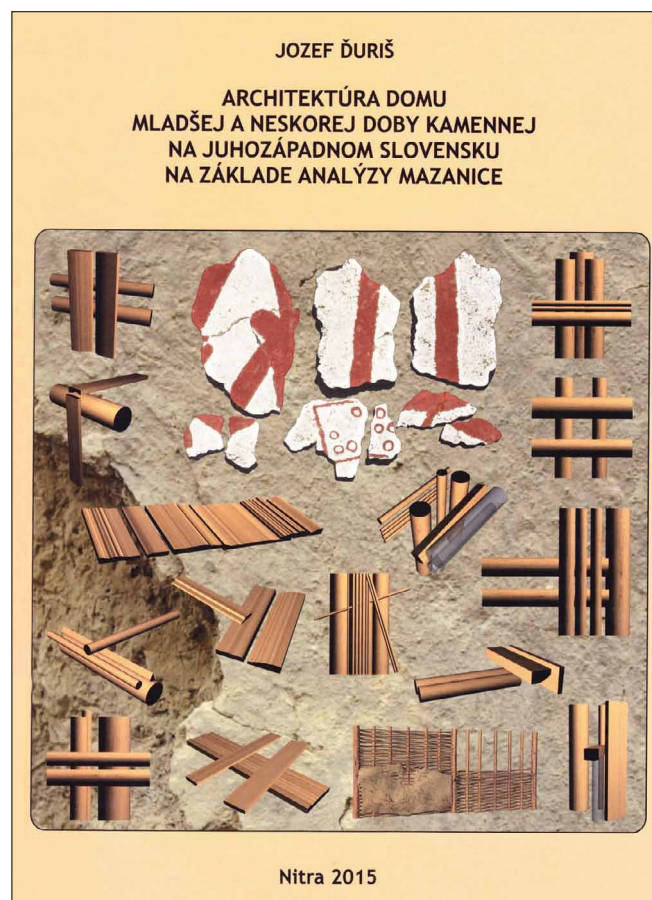
JOSEF UNGER

*Ústav antropologie, Přírodovědecká fakulta
Masarykovy univerzity; Viniarská 5, 603 00 Brno*

Není pochyby o tom, že poznání příbytků lidí v minulosti je jedním z podstatných témat archeologie i antropologie. Vzhledem k dochování stop v terénu se zaniklé domy rekonstruují nejčastěji podle zahloubených prvků, ať se již jedná o sídlištní jámy, kúlové a sloupové jámy a rýhy, nebo též o stopy stavebního materiálu jako je zuhelnatělé dřevo, kámen a také mazanice, která po styku s žárem v sobě nese otisky zpravidla dřevěných konstrukcí. Na veliký informační potenciál mazanice upozornil již Slavomil Vencl, který poukazyval na nutnost sledovat vztah stavebních prvků k rozptylu mazanice (Vencl Slavomil: Fragments of clay daub as a source of information on prehistoric architecture. Památky archeologické 82/2, 1991, s. 406–411). Pavel Vařeka dále rozpracoval metodiku studia mazanice a vypracoval i deskriptivní systém propojený s databází (Vařeka Pavel: Nálezy mazanice v archeologických strukturách – deskriptivní systém a data-

báze Mazanice. Archeologické fórum 4, 1995, s. 59–64). Experimentálně byla mazanice použita při rekonstrukci pozdně středověkého domu v Archeologickém parku Praha–Liboc (Netolický Petr – Vařeka Pavel: Odras roubené konstrukce v mazanicových otiscích. Živá archeologie – REA 17, 2015, s. 37–42). Praktické výsledky rozboru mazanice se ukázaly například při vyhodnocení archeologického výzkumu špitálu v Plzni, kde se prokázalo, že špitální budovy byly až do období husitských válek dřevěné (Dudková Veronika – Orna Jiří – Netolický Petr: Špitální areál sv. Maří Magdalény v Plzni. Archaeologia historica 39/1, 2014, s. 221–239).

Podrobnou analýzou mazanice, nalezené při archeologických výzkumech neolitických a eneolitických domů, se zabývá Jozef Ďuriš, který tento jev sleduje od roku 2008 (Ďuriš Jozef: Intenzita prepálenia mazanice na príklade deštrukcie domu lengyelskej kultury z Chynorian. In: Otázky neolitu a eneolitu našich krajín –2007, Nitra 2008, s. 49–64). Roku 2012 publikoval autor deskriptivní systém mazanice (Ďuriš Jozef: Deskriptívny systém a vypovedacia schopnosť mazanice z mladšej a neskorej doby kamennej. Slovenská archeológia 60, 2012, s. 195–247) a z jeho dizertační práce, obhájené roku 2010, vychází i předložená monografie, jejíž podstatnou částí je databáze a vyhodnocení vybraných mazanicových vzorků.

Josef Ďuriš (2015): *Architektúra domu mladšej a neskorej doby kamennej na juhozápadnom Slovensku na základe analýzy mazanice*. Nitra: Archeologický ústav. ISBN: 978-80-89315-72-7.

V kapitole 2 jsou popsány fragmenty mazanice z 34 lokalit a v kapitole 3 jsou tyto nálezy interpretovány. V této souvislosti se naskytá otázka, zda kapitoly nemohly být sloučeny. Čtvrtá kapitola posunula celou problematiku až do úrovně rekonstrukce domů prezentovanou digitální modelací. Pozoruhodné je zjištění výzdoby stěny domů červenými geometrickými vzory. Na základě podrobné úvahy se autor přiklání k názoru, že malby byly aplikovány na vnější stěně domu, takže celkový vzhled mladoneolitických domů lengyelské kultury mohl působit i z dnešního hlediska esteticky. Odpovídalo by to také tomu co víme o vysoké úrovni soudobé malované keramiky, takže jak se zdá, i na architektuře se projevilo umělecké cítění těchto lidí. Součástí publikace jsou tabulkově zpracované údaje o jednotlivých lokalitách, mazanícových vzorcích včetně údajů o hmotnosti i rozměrech, vlastnostech, funkčním uplatnění v architektuře domu, nálezových okolnostech a konstrukční typologii. Velmi kvalitně zpracovaná obrazová příloha názorně předvádí funkční začlenění mazanice do konstrukce. Je potěšitelné, že tomuto konstrukčnímu prvku budov, používanému v našem prostředí od neolitu až do nedávného novověku, se věnuje pozornost. Dočkáme se snad i doby, kdy bude možno vzájemně porovnat mazanici z pravěkých a středověkých lokalit, protože doposud se zdá, že každé z těchto období jde po vlastní linii.

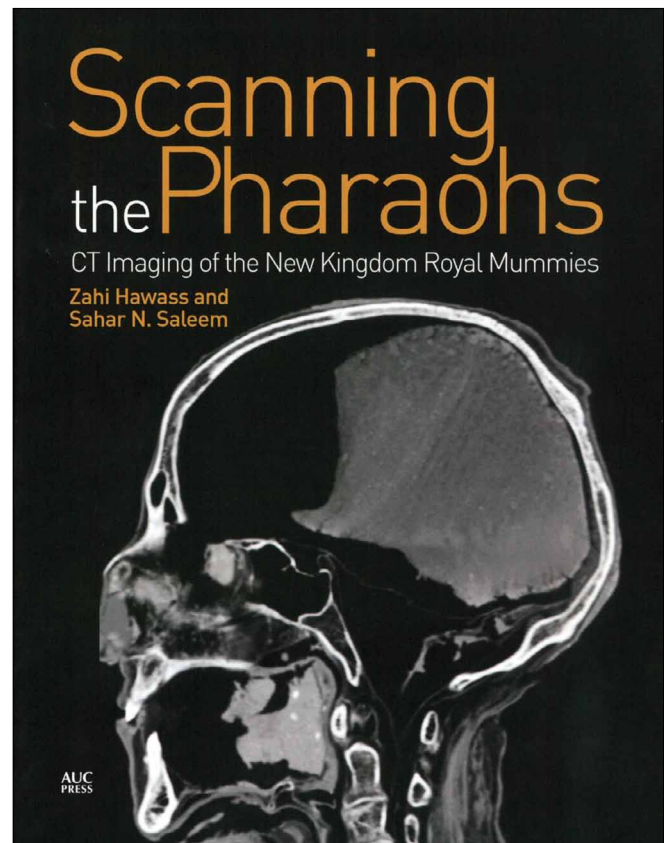
Skenování faraonů

Scanning the Pharaohs

BŘETISLAV VACHALA

Český egyptologický ústav Filozofické fakulty
Univerzity Karlovy, Celetná 20, 110 00 Praha 1

V roce 2016 se egyptologové i zainteresovaná veřejnost konečně dočkali dlouho očekávaného souborného zveřejnění výsledků multidisciplinárního výzkumu královských mumií 18. až 20. dynastie (*Egyptian Mummy Project*), v jehož čele stál někdejší představitel egyptského Nejvyššího výboru památek a posléze i ministr památek Zahi Hawass. Opožděné vydání této publikace zřejmě způsobily egyptské události v roce 2011 a další politický vývoj v zemi a dočasné „odsunutí“ jejího autora do pozadí. Připomeňme, že již první uveřejněné výsledky (v roce 2010) *The King Tutankhamun Family Project*, který probíhal od září 2007 do října 2009 a zahrnoval antropologický, radiologický a genetický výzkum 11 královských mumií z Tutanchamonova předpokládaného příbuzenského okruhu a 5 královských mumií z dřívější doby, přinesl překvapivá a neočekávaná zjištění (Z. Hawass et al., *Ancestry and Pathology in King Tutankhamun's Family*, *Journal of the American Medical Association*, 303/7 [2010], 638–647), jež okamžitě vyvolala odlišné reakce – nadšení i zklamání a pochyby (D. Forbes, *Tutankhamun's Family Ties – Full of Knots!*,

Přebal knihy: Hawass, Zahi – Saleem, Sahar N. (2016): *Scanning the Pharaohs: CT Imaging of the New Kingdom Royal Mummies*. Cairo – New York: The American University in Cairo Press. XVIII + 318 stran, 88 tabulí. ISBN 978-977-416-673-0.

KMT. A Modern Journal of Ancient Egypt, 21/2 [2010], 19–35; M. Eaton-Krauss, *Mummies (and Daddies)*, *Göttinger Mitteilungen. Beiträge zur ägyptologischen Diskussion*, 230 [2011], 29–35).

Následně vydal Z. Hawass v roce 2013 přínosnou publikaci věrně přibližující historii nálezu Tutanchamonovy hrobky v dobových souvislostech, nově postihující rodovou linii 18. dynastie (Z. Hawass, *Discovering Tutankhamun. From Howard Carter to DNA*, Cairo – New York 2013, 162–171) ve světle zmíněného, zdůrazňovaného zcela egyptského projektu (se zahraniční spoluprácí pouze A. Zinka a C. M. Pusche) a představující výsledky souborného výzkumu panovníkovy mumie (Z. Hawass, *op.cit.*, 2013, 154–159), který prokázal, že Tutanchamon byl drobnější postavy a středního věku kolem 170 cm, kvalitně živý, měl dobrý chrup a dožil se věku 19 let. Počítačová tomografie (CT) jeho mumie vyvrátila skoliózu či jakékoli narušení páteře, potvrdila však protáhlou lebku, což odpovídá ikonografickému zpodobňování všech příslušníků amarnské rodiny. Výzkumy mumie dále ukázaly, že Tutanchamon za svého života neutrpěl žádná závažná zranění na hlavě či hrudi. Patrné „újmý“ na jeho mumii v těchto oblastech musely být tedy způsobeny *post mortem*, buď starověkými balzamovači, nebo Carterovým objevitelským týmem. Objevily se však jiné indicie. Jde o proká-